

3. Zhurnal zasedaniya Poltavskogo Selskohozvaystvennogo Obschestva 8 marta 1889 g. *Zhurnaly Poltavskogo selskohozvaystvennogo obschestva*. Poltava, 1889 g. Vyp. 1. S. 50.
4. Kudashev V. Iz nashego opyta ob uborke khlebynykh rasteniy. *Zemledelcheskaya gazeta*. 1903. № 7. S. 231.
5. Zhurnal zasedaniya Poltavskogo Selskohozvaystvennogo Obschestva 30 yanvarya 1891 g. *Zhurnaly Poltavskogo selskohozvaystvennogo obschestva*. Poltava, 1891 g. Vyp. 1. S. 19.
6. Zhurnal zasedaniya Poltavskogo Selskohozvaystvennogo Obschestva 13 fevralya 1891 g. *Zhurnaly Poltavskogo selskohozvaystvennogo obschestva*. Poltava, 1891 g. Vyp. 2. S. 99.
7. Zhurnal ekstrennogo zasedaniya Pravlениya Poltavskogo Selskohozvaystvennogo Obschestva 8 oktyabrya 1881 g. pod. Predsedatelstvom Prezidenta A.I. Zaborinskogo pri sekretare I.A. Bazileviche. Poltava, 1881 g. S. 2.
8. Zhurnal zasedaniya Poltavskogo Selskohozvaystvennogo Obschestva 10 aprelya 1888 g. *Zhurnaly Poltavskogo selskohozvaystvennogo obschestva*. Poltava, 1888 g. Vyp. 2. S. 8-9.
9. Pavlovskiy I. F. K istorii poltavskogo dvoryanstva. 1802-1902 g. Ocherki po arhivnyim dannym s risunkami. Poltava, 1907. T. II. S. 120-127.
10. Oldenburg S. S. Tsarstvovanie Imperatora Nikolaya II. Belgrad, 1939. T. 1, ch. 1, gl. 7. S. 79.
11. Obyasneniya knyazya V.A. Kudasheva po povodu zametaniy na doklad o ego sbrezenii pochvennoy vlagi, i vozrazheniy g.g. Izmailskogo, Dubrovskogo i s.h. v golose zemlevladeltsev. Poltava, 1892. S. 16.
12. Spisokloshadey, sostoyavshim na vsrossiyskoy selskohozvaystvennoy vystavke v g. Kharkove v 1887 g. Opisanie Vserossiyskoy selskohozvaystvennoy vystavki v g. Kharkove 1887 g. Kharkov, 1890. S. 14.

Столяр О. П.

Вклад В. А. Кудашева в развитие сельского хозяйства в Украине.

Раскрыто вклад В. А. Кудашева в исследование различных аспектов сельского хозяйства, а именно агрономии, энтомологии, животноводства. Определено, что ученый занимался исследованием вопросов сортоиспытаний кукурузы, удобрений полей и др. Установлено, что В. А. Кудашев был инициатором создания профильного ведомства. Освещены его деятельность в различных съездах, совещаниях по преодолению кризиса в сельском хозяйстве и приведены данные им предложенный относительно подъема его уровня. Охарактеризован вклад князя в развитие отечественного животноводства, в частности коневодства.

Ключевые слова: В.А. Кудашев, сельское хозяйство, исследования, агрономия, животноводство.

Stolyar O. P.

Investment V. O. Kudashev in development of agriculture in Ukraine.

The contribution of V. O. Kudasheva in the study of various aspects of agriculture, namely agronomy, entomology, animal husbandry. It is determined, that the scientist was engaged in research of questions concerning varieties of tests of corn, the suppression of fields, etc. It is established that V. O. Kudashev was the initiator of the creation of a specialized department. His activities in various congresses, meetings on overcoming the crisis in agriculture and his proposals for raising his level are highlighted. Characterized the contribution of the prince to the development of domestic livestock, in particular horse breeding.

Key words: V. O. Kudashev, agriculture, research, agronomy, animal husbandry.

УДК 94 (477) : 631.53.01 (092) П.Р. Сльозкін

Н.І. ШАРЛАЙ

СТАНОВЛЕННЯ КОТРОЛЬНО – НАСІННЕВОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ПРОФЕСОРА П. Р. СЛЬОЗКІНА

В статті розглядаються процес становлення та розвитку контрольно–насінневої справи в Україні у творчості відомого вітчизняного вченого Сльозкіна Петра Родіоновича в контексті еволюції галузевої наукової думки, насамперед, за кордоном. Констатовано необхідність трансформації ідей дослідника в сучасних умовах розбудови аграрного сектору України на шляху до приватної власності на землю.

Ключові слова: контрольно – насіннева справа, селекція, Київська контрольно – насіннева станція.

Часи незалежності дали змогу не тільки багато в чому переглянути, а й переосмислити здобутки української нації у контексті світової еволюції людства.

Виявилося, що з багатьох питань ми маємо не просто здобутки, але й пріоритети. Окремо з цього приводу слід виділити надбання вітчизняної аграрної науки та освіти. Низка фундаментальних монографічних видань останніх років розкриває, наприклад, істотні надбання на ниві селекції та насінництва. Нині дослідницька праця з питань селекції в Україні охоплює понад 200 видів рослин.

На сьогодні провідною галуззю економіки України завжди було й нині залишається сільське господарство, від рівня розвитку і продуктивності якого залежить не тільки продовольча безпека країни, але й її майбутнє. Особливої актуальності це набуває у світлі інтеграції у світове співтовариство, що на саперед потребує забезпечення відповідності стандартів на всі види виробленої продукції.

Головною галуззю рослинництва, є розмноження насіння високопродуктивних сортів, збереження їх чистосортності, а також посівних і врожайних властивостей. Воно охоплює виробництво сортового і гібридного насіння сільськогосподарських культур. Ця без перебільшення стратегічна галузь держави має свою історію розвитку, в результаті чого сформувалася система організації зі своїми принципами функціонування та науковими засадами. Врожайність багато в чому залежить від сорту, який є визначним і дієвим фактором її підвищення. У різних кліматичних і ґрунтових умовах відповідно використовують різні сорти. Від правильного підбору сорту врожайність підвищується в середньому до 25% [1, с. 27]. Для забезпечення найкращими сортами сільськогосподарського виробництва у складному ланцюзі створення сорту і його використання вагоме місце посідає контрольно-насіннева справа.

Насінневий контроль є головною системою заходів контролю за якістю насіння сільськогосподарських культур, яка забезпечує оцінку посівних та врожайних властивостей насіння, є гарантом дотримання стандартних норм якості насіння у виробництві.

Історію контрольно-насінневої справи, насамперед, пов'язують з німецьким вченим Фрідріхом Ноббе. Саме він в 1863 році створив першу в світі лабораторію по визначенню якості насіння. В минулому придатність посівного матеріалу до сівби інструментально не визначалася, хоча роль насіння в отриманні високих врожаїв знали давно. Народна мудрість говорить: «що посієш – те й пожнеш». Приватна торгівля насіння будувалася на принципі «не обдуриш – не продаси». Траплялися наслідки підмішування піску для збільшення ваги насіння. Старе, тьмяне, затхле насіння змішували зі свіжим або обробляли рослинною олією тощо. Звісно, схожість насіння від таких маніпуляцій не кращала, врожай не збільшувався, довіра до продавців знижувалася, а контролю як такого не було. Для боротьби з цими явищами в 70 роках XIX століття створюються контрольно-насінневі лабораторії в Австрії, Данії, Швейцарії, США. В Україні першу контрольно-насінневу лабораторію, яка офіційно застосовувала норми на насіння, було створено в 1897 році Київським товариством заохочення землеробства. Особлива роль у насінневому контролі відводиться Київській контрольно – насінневій станції, яку організував професор П. Р. Сльозкін у 1897 році. Вона стала першоосновою теперішнього Національного наукового центру Інститут землеробства УААН. Завдання контрольно-насінневих станцій полягали у дослідженні насіння, а саме: лабораторному і польовому контролі, проведенні наукової і методичної роботи, підготовці працівників з контролю насіння, пропаганді ідей контролю. Перші правила насінневого контролю у вигляді «Норми оцінки насіння»

Цінувати насіння почали ще на початку землеробської діяльності людини. Наукові основи насінництва беруть початок з Німеччини кінця XIX ст. У 1863 р. у м. Тарандт (Саксонія) Фрідріх Ноббе організував першу контрольно-насінневу станцію. Подібні заклади засновувалися в Австрії, Данії, Швеції та ін. [2, с. 19]. У Російській імперії такі установи виникли в Головному ботанічному саду в Петербурзі

під керівництвом Ф. Баталіна (станція випробування насіння, 1877). Дослідження насіння проводилося на кафедрі загального землеробства Петровської сільськогосподарської академії професором А. О. Фадєєвим, а потім його наступник В. Р. Вільямс з дозволу Департаменту землеробства організував спеціалізовану станцію випробування ґрунтів і насіння (1881). На теренах України перша насіннева станція створена у Києві професором П. Р. Сльозкіним (1896), як контрольно-насіннева лабораторія за сприяння Київського товариства заохочення землеробства та сільськогосподарської промисловості [3, с. 26]. Після Києва контрольно-насінневі станції виникли в Харкові (1906), Катеринославі (1907), Воронежі (1911) та інших містах. На теренах України контрольно-насіннева справа мала свої періоди піднесення. Зокрема, це спостерігалось впродовж 1908–1916 рр., коли особливо інтенсивно створювалися селекційні станції [4, с. 16]. Для історії становлення розвитку контрольно-насінневої справи знаковою подією став Перший Всеросійський з'їзд діячів із селекції сільськогосподарських культур, насінництва та розповсюдження насінневого матеріалу в Харкові 10–15 січня 1911 р. [5, с. 50], який значно посприяв роботам із сортовипробування.

В Україні першу контрольно-насінневу лабораторію було створено у 1897 році Київським товариством заохочення землеробства та сільськогосподарської промисловості, яка офіційно застосувала норми на насіння. За перший рік свого існування лабораторія зробила аналіз понад 1000 зразків насіння, що надійшло від замовників.

Згодом контрольно-насінневі станції створюються в різних регіонах країни при сільськогосподарських товариствах, дослідних закладах — Харкові (1906), Катеринославі (1907), а потім і в Лебедині Харківської та Ромнах Полтавської губерній. До 1917 року в країні діяло майже 50 контрольно-насінневих закладів [1, с. 12].

Слід особливо зупинитись на постаті першого керівника Київської контрольно-насінневої станції професора Петра Радіоновича Сльозкіна, також зазначити, що в багатьох питаннях ведення сільського господарства та його наукового забезпечення постать Сльозкіна залишається знаковою.

Державотворча діяльність вченого розпочалася з 1894 р. коли він створює Сочинську дослідну станцію й очолює її протягом двох років. Наступних тридцять років життя він віддає м. Києву. Істотним здобутком ученого стала організація Київської контрольно-насінневої лабораторії у 1897 р. Далі, починаючи з 1898 р., він бере активну участь у заснуванні та розгортанні діяльності сільськогосподарського відділення Київського політехнічного інституту, насамперед як професор кафедри спеціального хліборобства (землеробства). Крім того, він очолює галузеву лабораторію, дослідне поле, а протягом 1908—1918 рр. працює на посаді декана сільськогосподарського відділення КПІ.

Помітне місце посідає спадщина Сльозкіна у вивченні українських земель, де хліборобство споконвіку було провідним напрямом господарювання. Підвищити його продуктивність, як вважав учений, можна не тільки завдяки обробітку ґрунту, удобренню тощо, а й за допомогою впливу на саму рослину, її біологію. Завдяки такій ідеології, підтриманій практиками і науковцями, після 1910 р. почали широко організовуватися селекційні поля і станції й активно впроваджуватися насінневий контроль. У 1908 р. П. Р. Сльозкін видає найбільшу для свого часу монографію з питань цукрового буряку — «Сахарная свекла и ее культура».

Петро Радіонович був надзвичайно обізнаною людиною й непересічною особистістю. Широкий науковий світогляд ученого давав йому змогу репрезентувати передову галузеву наукову думку на всіх рівнях. Відомо, що професор В. В. Докучаєв запрошував його до Петербургу для читання публічних лекцій на тему: «Сільське господарство в чорноземній смузі Росії». Факт заслуговує на увагу майбутніх дослідників творчого здобутку видатного вченого-аграрія, бо він постає не тільки як рослинник, а й ґрунтознавець.

На території сучасної України насінневий контроль був найкраще організований Харківською контрольнонасінневою станцією. Це стосується періоду до 1917 р. і особливо — 20—30-х років минулого століття.

Станцію було засновано у 1906 р. Харківським губернським земством при Харківському товаристві сільського господарства і сільськогосподарської промисловості. Першим її керівником був призначений М. С. Барабошкін, який очолював станцію до 1913 року. Саме на нього ліг увесь тягар становлення установи.

З першого дня функціонування головним напрямом діяльності станції стало випробування посівного матеріалу. М. С. Барабошкін неодноразово бував у службових відрядженнях за кордоном, відвідував провідні аграрні заклади, звідки повертався з новими ідеями, привозив проблемну наукову літературу. Він розробив проекти договору контролю і правила пломбування мішків, що вже давно використовувалися в роботі контрольних станцій за кордоном і мали певний вплив на розвиток насінництва в цілому.

Наступником М. С. Барабошкіна (1913—1915 рр.) став талановитий вчений і організатор сільськогосподарської справи О. А. Яната (1888—1938). Оцінюючи діяльність контрольно-насінневої станції, професор М. М. Кулешов писав: «О. А. Яната зумів внести організацію і систему в усі ці мало оформлені до нього шукання і надії. З часу О. А. Янати внутрішня організація станції відливається в жорсткій формі: розпорядок робіт, форми бланків, записів, звітності ретельно їм продумуються і всім цим з дуже невеликими змінами станція користується до теперішнього часу».

У 1914 р. О. А. Яната опублікував серію повідомлень про напрями діяльності Контрольної насінневої станції Харківського товариства сільського господарства, а влітку того ж року організував обласну нараду представників контрольних насінневих станцій південних губерній Російської імперії.

Також слід зазначити найважливіші питання, що поставали на той час перед контрольно-насінневою справою, а саме: огляд діяльності станцій у Росії і діяльність Харківської селекційної станції; обмін повідомленнями про діяльність станцій; повітові та губернські насінневі виставки; взаємозв'язок контрольних станцій із дослідними установами; питання дослідження зерна в районі; дослідницька діяльність станцій; проект закону Департаменту землеробства про боротьбу з фальсифікацією посівного матеріалу; принципи організації контролю сільськогосподарських продуктів на загальних починаннях; розробка форми бланків, протоколів, програми звітності станцій; обмін колекціями насінневого матеріалу між станціями; спосіб взяття середньої проби для проведення аналізу; методика дослідження насіння; організація чергового з'їзду з контрольно-насінневої справи.

Доречно буде вказати справжнім відкриттям П. Р. Сльозкіна на ниві світової агрономії став особливий спосіб, застосований при вивченні живлення у рослин: «метод ізоляції». Вітчизняна аграрна наука також завдячує наполегливості вченого, який низкою своїх фундаментальних праць довів, що потрібно вивчати не лише зовнішні фактори (обробіток ґрунту, удобрення та ін.), але й саму рослину. Так після 1910 року з'явилися селекційні поля і станції, на яких досліджували культурні рослини. Монографія П. Р. Сльозкіна «Сахарная свекла и ее культура» (1908) для свого часу була визнана кращою у країні науковою працею про цю важливу для сільського господарства України культуру.

Професор П. Р. Сльозкін — перший завідувач кафедри часткового землеробства сільськогосподарського відділення КПІ, яку очолював протягом 20 років. Його наукова діяльність була присвячена вивченню таких важливих проблем у рослинництві як методи поліпшення родючості ґрунтів, застосування раціональних систем удобрення сільськогосподарських культур і удосконалення технологій їх вирощування. А ще були фундаментальні підручники для освітнього процесу, за

якими навчалась вся країна, чисельні монографії, а також статті у провідних фахових виданнях. За 4-х томну монографію, що описує маєтки Балашова, а також регіони, у яких вони функціонують у природничому, економічному та географічному відношенні, вчений отримав велику золоту медаль Він є автором «Сільськогосподарського календаря», який видавався у 1912-1914 рр. і користувався широкою популярністю у Російській імперії.

Жодне важливе рішення й обговорення науково-освітнього забезпечення галузевого виробництва кінця XIX – першої чверті XX ст. не проходило без участі П. Р. Сльозкіна. Старообрядець за віросповіданням та вихованням, монархіст за переконанням, П. Р. Сльозкі вважав зустріч зміни у соціально-політичному устрої країни після 1917 р. Однак, вже на початку 20-х активно включився у будівництво нової держави. Він викладає, консультує у Цукротресті та Коопсоюзі, працює у комісіях Української Академії Наук [7, с 60].

П. Р. Сльозкін був яскравим дослідником, який вільно володів чотирма іноземними мовами, а ще чудово музикував та писав вірші. Росіянин за походженням, П. Р. Сльозкін віддав тридцять останніх років свого життя українській аграрній науці. Широко відома у світовому середовищі Тімірязєвка (Російський державний аграрний університет МСГА ім. К. А. Тімірязєва) називає вченого четвертим після Д. Прянішнікова, В. Вільямса та П. Коссовича найбільш видатним своїм випускником. З професором С. М. Богдановим та за активної участі П. Р. Сльозкіна наприкінці XIX та на початку XX ст. почали підміняти поняття «сільське господарство» визначенням «агрономія», насамперед підкреслюючи науковість його ведення. Хоча під поняттям «Агрономія» певний час у 80-х роках позаминулого століття окремі енцикло-педичні видання того часу розуміли ґрунтознавство [6, с. 62].

Таким чином, еволюція сільського господарства, безперечно, відбувалася під знаком розгортання наукового забезпечення, що простежується і за зміною його визначень. Відповідно до цього функціонувала науково організаційна й методологічна система надання галузевої науково освітньої допомоги, яка ґрунтувалася передусім на приватній власності та спочатку суспільній, а згодом і державній зацікавленості.

Нині, коли в Україні відбуваються трансформаційні процеси щодо європейської інтеграції, а також враховуючи, що аграрний сектор залишається провідною галуззю економіки, є потреба використати накопичений історичний досвід діяльності галузевої науки в умовах ринку. Стосовно агрономії, або ґрунтознавства, як її називали, це краще простежити на прикладі історії функціонування окремої науково-дослідної установи. Аналіз свідчить, що оптимальним у такій ситуації може стати спеціалізований в багатьох центрах Європи в межах підготовки до викладу вивчення органічних речовин у ґрунті, ролі бактерій і добрив у підвищенні родючості ґрунту, агротехніці зернових і бобових культур тощо. Наукова спадщина П. Р. Сльозкіна, налічує 75 монографічних видань і статей серед них — 3-томна серія «Зернові злаки, їхнє життя та способи вирощування» (1904), «Цукровий буряк та його культура» (1908), «Польові рослини різних родин, їхні особливості та способи вирощування» (1910). Теоретичні розробки довели, що необхідність із метою підвищення продуктивності агрофітоценозів впливати не тільки на ґрунт, а й на саму рослину.

Дослідження П. Р. Сльозкіна сприяли заснуванню в країні мережі селекційних установ. Вагомі успіхи в діяльності першої в Європі такої станції дали підстави для проведення в Харкові 1911 р. 1-го Всеросійського з'їзду із селекції, насінництва та розповсюдження селекційного матеріалу. Згодом академік М. Вавилов назвав цей з'їзд основою становлення в країні не лише різних напрямів аграрної науки, а й генетики.

У роки перших сподівань української державності вчений, як завжди, в перших рядах перебудовників. Після створення при Українській академії наук Постійної

комісії для вивчення природних багатств на чолі з академіком В. І. Вернадським, П. Р. Сльозкін із 1919 року є членом її сільськогосподарської секції.

В останні роки, в Україні, насінництво ведеться в 46-ти науково дослідних установах та 135-ти дослідних господарств. Вони щорічно виробляють понад 50 тис. тон елітного насіння та близько п'яти тис. тондобазового насіння зернових колосових культур. Такої кількості виробленого насіння достатньо для забезпечення потреб насінницьких господарств у виробництві базового і сертифікованого насіння [7, с. 172].

П. Р. Сльозкін залишається одним з найбільш компетентних популяризаторів науково обґрунтованого ведення землеробства в Україні.

1. *Сазанов В. И.* Просо в центральном Казахстане (агротехника возделывания и семеноводство) / В. И. Сазанов; Казахский НИИ земледелия, Карагандинская с.-х. опыт. ст. Алма-Ата: Казгосиздат, 1937. 55 с.
2. Семенной контроль / Большая сов. энцикл. 3-е изд. Москва: Сов. энцикл., 1976. Т. 23: Сафлюр-Соан. С. 228.
3. *Маласай В. М.* Історія і сьогодення: насінневий контроль в Україні (до 110-річчя з часу запровадження) / В. М. Маласай // Насінництво. 2007. № 3 (51). С. 27–28.
4. Труды I Съезда деятелей по селекции сельскохозяйственных растений, семеноводству и распространению семенного материала 10–15 января 1911 года в г. Харькове / Харьк. о-во сел. хоз-ва; ред. ком.: П. В. Будрин [и др.]. Х., 1911. Вып. 1: 1. Материалы по организации Съезда. С. 1–57.
5. *Вергунов В. А.* Академізація вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи: історико-науковий аналіз (до 75-річчя створення Української академії аграрних наук) / В. А. Вергунов // Нариси з історії природознавства і техніки. 2005. Вип. 45. С. 167–182.
6. *Вергунов В. А.* Профессор Сльозкін Петро Родіонович (1862–1927). К.: Аграрна наука, 2007. 180 с.; Вознюк С. Коли оживає пам'ять — спалахує світло істини / С. Вознюк, Є. Філіпович // Вісник Національної академії наук України. 2008. № 2. С. 60–62.
7. Теоретичні і практичні аспекти насінництва зернових культур: Наук. посіб. / А. П. Орлюк, О. Д. Жука, Л. О. Усик. Херсон: Айлант, 2003. 172 с.

References

1. *Sazanov V. I.* Proso v tseentralnom Kazahstane (agrotehnika vzdelyvaniya i semenovodstvo) / V. I. Sazanov; Kazahskiy NII zemledeliya, Karagandinskaya s.-kh. opyt. st. Alma-Ata: Kazgosizdat, 1937. 55 s.
2. Semennoy kontrol / Bolshaya sov. entsikl. 3-e izd. Moskva: Sov. entsikl., 1976. T. 23: Saflyur-Soan. S. 228.
3. *Malasai V. M.* Istoriia i sohodennia: nasinnievyi kontrol v Ukraini (do 110-richchia z chasu zaprovadzhennia) / V. M. Malasai // Nasinnystvo. 2007. № 3 (51). S. 27–28.
4. Trudy I S'ezda deyateley po selektsii selskokhozyaystvennykh rasteniy, semenovodstvu i rasprostraneniyu semennogo materiala 10–15 yanvarya 1911 goda v g. Kharkove / Khark. o-vo sel. khoz-va; red. kom.: P. V. Budrin [i dr.]. Kh., 1911. Vyp. 1: 1. Materialy po organizatsii S'ezda. S. 1–57.
5. *Verhunov V. A.* Akademizatsiia vitchyznianoї silskohospodarskoї doslidnoї spravy: istoryko-naukovyї analiz (do 75-richchia stvorennia Ukrainскої akademii akhrarnykh nauk) / V. A. Verhunov // Narysy z istorii pryrodoznavstva i tekhniky. 2005. Vyp. 45. S. 167–182.
6. *Verhunov V. A.* Professor Slozkin Petro Rodionovych (1862–1927). K.: Ahrarna nauka, 2007. 180 s.; *Vozniuk S.* Koly ozhyvaie pamiat — spalakhue svitlo istyny / S. Vozniuk, Ye. Filipovych // Visnyk Natsionalnoї akademii nauk Ukrainy. 2008. № 2. S. 60–62.
7. Teoretychni i praktychni aspekty nasinnystva zernovykh kultur: Nauk. posib. / A. P. Orliuk, O. D. Zhuzha, L. O. Usyk. Kherson: Ailant, 2003. 172 s.

Шарлай Н. И.

Становление контрольно-семенного дела в Украине в творческом наследии профессора П. Р. Слезкина.

В статье рассматривается процесс становления и развития контрольно – семенного дела в Украине в творчестве известного отечественного ученого Слезкина Петра Родіоновича в контексте эволюции отраслевой научной мысли, в первую очередь, за рубежом. Констатирована необходимость трансформации идей исследователя в условиях развития аграрного сектора современной Украины, в прежде всего в условиях формирования частной собственности на землю.

Ключевые слова: контрольно – семенное дело, селекция, Киевская контрольно – семенная станция.

Sharlay N. I.

Formation of control-seed business in Ukraine in the creative heritage of professor P. P. Slezkina.

The article discusses the process of formation and development of the control and seed business in Ukraine in the works of the famous Russian scientist Slezkin Peter Rodionovich in the context of the evolution of the sectoral scientific research abroad. The necessity of transforming the ideas of the researcher in the modern conditions of development of the agricultural sector of Ukraine on the way to private ownership of land was stated.

Key words: Control - Seed Right Selection, Kiev Seeding Control Station.

УДК 001:316.3 «В.І. Вернадський»

В.І. КУЧЕР

**АКАДЕМІК В. І. ВЕРНАДСЬКИЙ
ПРО РОЛЬ НАУКИ В РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

У статті проаналізовано відношення академіка В. І. Вернадського щодо розвитку науки в період революційної кризи. Показано, що поряд із проведенням досліджень у різних галузях науки, учений чимало уваги приділяв напрацюванню питання про роль науки в поступальному розвитку суспільства. В. І. Вернадський загострив увагу на тому, що самодержавна влада Російської імперії фінансувала науку за залишковим принципом, вважаючи, що вона була забаванкою певного кола людей. Деяко покращилося становище з приходом до влади Тимчасового уряду, внаслідок Лютневої революції 1917 р. Однак політичні помилки цього уряду не дозволили йому утриматися при владі. Становище із фінансуванням наукових установ, науково-дослідної діяльності змінилося з приходом до влади більшовиків. Було підтримано фінансування діяльності ряду наукових установ в аграрній галузі, стимульовано розгортання науково-дослідної роботи з метою забезпечення розвитку сільського господарства.

Ключові слова: академік В. І. Вернадський, революційна криза, розвиток науки, наукові установи, аграрна галузь, науково-дослідна робота.

Проблеми висвітлення історії розвитку аграрної науки в Україні як самостійної галузі знань присвячено чимало праць. Варто зазначити, що вагомий внесок щодо ролі науки, в тому числі й сільськогосподарської, в розвитку суспільства, зробив всесвітньо відомий учений, академік В.І. Вернадський. Цілий ряд його фундаментальних праць присвячено ґрунтознавству, землеробству, іншим галузям сільського господарства. Він доклав чимало зусиль щодо розвитку сільськогосподарської дослідної справи, виступивши ініціатором заснування Сільськогосподарського наукового комітету України.

Дослідниками з'ясовано, що життєвий шлях, формування наукового світогляду В.І. Вернадського відбувалося також і під впливом української культури, національних традицій. Завдяки родинним зв'язкам він цікавився українською культурою, звичаями, побутом, історією українського народу. Цікавою є історія формування теорії морфолого-генетичного ґрунтознавства В.І. Вернадського. Свого часу він в експедиціях під керівництвом професора В.В. Докучаєва проводив ґрунтово-геологічне дослідження ландшафтів Полтавщини. Саме тоді увага вченого була зосереджена на біологічному факторі ґрунтоутворення, на ролі живої речовини, вироблені методики досліджень ґрунтів.

В.І. Вернадський був зачарований природою Полтавщини, під впливом чого придбав ділянку землі в селищі Шишаки, збудував житло. Час від часу родина Вернадських приїздила сюди на відпочинок. Весною 1917 р. В.І. Вернадський прибув до Шишак, де він проводив свої ґрунтознавчі дослідження, спостерігав за революційними подіями, життям місцевого населення. В.І. Вернадський підтримував тісні зв'язки з працівниками Полтавської сільськогосподарської станції, разом з ними проводив дослідження, зокрема з біогеохімії [1, с. 102].

В.І. Вернадського турбувало питання наукового забезпечення розвитку